

Jan Zorec

Cunje mrtvih ljudi

*Vsem mojim ljubicam, živim in mrtvim, priležnicam,
nočnim obiskovalkam, pa tudi koščku tekstila...*

Tistih šest, sedem, ki sem jih imel globoko in iskreno rad, je izvzetih; takšne, s katerimi bi želel imeti otroke, se z njimi poročiti, dihati dosmrtni zrak in ozon, se zbudjati ob šestih zjutraj in jih božati po trebuščkih – takšne so iz povsem druge zgodbe in v takšni morbidni groteski seveda nimajo kaj iskati.

Nekaj jih je v preteklih letih že umrlo, z drugimi sem izgubil stik za večnost, celo ali po koščkih, nekatere pa še včasih vidim; tako iz daljave, varnega zavetja, ki ti omogoči alibi in nevidnost za nadaljnje preživetje. Tretje iz te vrste živijo v tujini, ki nam je bila včasih najbolj krut sovražnik in predmet tihega hrepenenja hkrati.

Tudi večine imen se spomnim, a imena so nepomembna. Pač. Resnici na ljubo jih bom kar nekaj omenil, moških in ženskih, pa naj s tem storijo, kar želijo! Sicer ne vidim, kaj mi preostane drugega, kot da se v krizi srednje starih let obesim na nostalgične spomine preteklih užitkov, petminutnih ljubezni, minljivih zajebancij in podobnih koščkov življenja.

Ja, jebat ga, izpadajo nam lasje in zobje, guba se nam koža in bohotijo obrvi, rasejo nam dolgi nohti in vsak dan nas malo bolj zaboli v križu in energetskih centrih človeškega bivanja in bistva.

Pet križev bo čisto dovolj – za spomine, za brhko mladost, za obujanje žlahtnih užitkov in pregrehe. In tudi bujnih pričesk mladenk ter tistih starejših s sivo patino na glavah.

Seveda gre zame, veliko stvari mi izpada in tudi vpada, ampak včasih sta vest in krivda tisti, ki mi reaktivirata spomin – kljub popitemu alkoholu in še kaki substanci. Ubijali smo, kradli, se ljubili, sovražili, se maščevali,

potovali in se selili v čudne kraje s še bolj čudnimi ljudmi ... Čustva se nikdar ne naveličajo svojega poslanstva.

In se oblačili v cunje pokojnikov, ki jih praviloma niti poznali nismo. Glavno je bilo, da so bili že mrtvi!

* * *

Takole se je ta morbidna štorija iskrenosti tudi začela – s tistimi znanimi vojaškimi odpadki ali skladišči nerabljenih vojaških opreme, tam konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Madona, že stoletja minevajo. Še kot srednješolci smo začeli hoditi na ta odpad, nas, nekaj prijateljev, iz Laškega, Trbovelj in še od kod drugod. Vselej smo za nekaj dinarjev nabavili kako čutarico, nož, SMB torbo, vojaške srajce ali hlače, jakne in stare tobačnice.

Ja, na žalost smo že takrat začenjali kaditi.

Ervin, Dejan, Milan, jaz in še kakega prijatelja smo vzeli s seboj. Tudi vožnja z vlakom ni bil noben problem, še prav romantične stvari so se dogajale v tistih konjskih kupejih in vagonih. Tretjega razreda, seveda, smo se pa lahko še afnali s kajenjem in zvijanjem tobaka v blaženi notranjosti, ko so mimo naših pogledov brzela bela, zacementirana drevesa, utrujena od rudnikov in kamnolomov, pa tudi navdušenih junaških udarnikov s peterokrako na čelu. Ali med jajci.

Mi smo bili iz drugega filma!

Takrat smo, še kot najstniki, brskali med temi vojaškimi stvarmi, torbami in cunjami, ki jih je JLA postavila na stranski tir. Neuporabno, praktično. Za nas pa zelo zanimivo.

“Misliš, da so te stvari ostale od žrtev naših zunanjih sovražnikov; so že pocrkali ali kaj?” je vprašal Dejan.

“Po moje so jih postrelili tam na kaki južni meji, romunski ali albanski, ko so ponoči varovali našo svobodo in socializem,” sem odvrnil.

“Ja, pa še liter stare slivovke jim je bingljaj iz žepa suknjiča. Škoda, da še tega niso vrgli sem, na odpad!” Ervin je naredil grimaso, kot bi nagnil iz steklenice z močnim žganjem.

“Prepričan sem, da so vso to robo popili že polkovniki in deseterji, pa še kak general včasih zaide sem. To so tajne zadeve, duševna hrana za velike živine,” sem dodal.

Potem smo nabrali, kar je koga zanimalo, pri izhodu nekaj malega plačali in bili silno srečni in ponosni na te stvari.

Vedeli smo, da ga bomo do večera lahko žurali po Ljubljani, poslušali dobro glasbo, zvečer pa na vlak in proti severu.

Takrat še nihče od nas ni bil v vojski, bili smo še premladi, in tisto leto in pol se nam je zdela prava militaristična grožnja.

Dva od nas sta pozneje res morala odslužiti celotno vojaško obveznost, enemu se je posrečilo izpeljati scenarij norosti – jaz pa sem bil oproščen že na naboru. Zaradi lukenj v srcu iz rosnih, mladih let!

In malarije, čeprav nikdar nisem bil v tropskih krajih.

* * *

Tiste čase smo poleti hodili na počitnice na zanimive otoke, kot so Susak, Silba in Unije, uživali dva, tri tedne in iskali lepe ženske, dobro glasbo in hašiš ali travo. Fige so rasle same od sebe, pa tudi žajbelj, rožmarin in sivka so nam prijetno polepšali dneve in predolge noči, začinjene z igranjem kitare in kakim pivom.

Vsake toliko smo tudi plavali, se potapljali ali ulovili kako ribo, ki smo jo zvečer pod suhimi borovci pekli na živem ognju, odmaknjeni od ogorčenih pogledov strašnih domorodcev. Iskre so letele visoko v nebo, lahko bi zažgali pol otoka, a se to k sreči nikoli ni zgodilo.

Nekaj pripadnikov in obiskovalcev teh divjih kampov je kmalu ustanovilo nekaj najboljših rokovskih ansamblov, bendov, v bivši državi, v Zagrebu, Ljubljani, Reki in še kje ... In uspevajo še dandanašnji.

Pravzaprav smo bili soline na južni obali Venetov; bili smo črvi, ki ližejo tržaško omako; bili smo francoska zveza brez znanja francoščine! Retrogradni ustvarjalci idej prihodnosti.

In ko sem nekega lepega večera legel v šotor z žensko, ki sem jo spoznal dan prej, Pavlo, mi je bilo kar malo nerodno priznati, da sem pri sedemnajstih še nedolžen. Kaj, pil sem že pivo in se trudil kaditi; igral kitaro in pekel ribe. Res nelagoden občutek. Pihal je veter nad tistim previsom na Susku, kjer sem postavil šotor, oblečen sem bil v srajco od prijatelja, tudi za hlače in jakno nisem več prepričan, od koga so bili, včasih smo si takole menjavali tekstil – kar je bilo komu bolj všeč, je zamenjal.

So bili pa ti darovalci vsaj živi in mladi!

Morda me je že tedaj zajela ta obsedenost z oblačili drugih ljudi in prijateljev, čeprav so mi pozneje, z leti, začeli vsiljevati ponošen tekstil mrtvih. Takrat sem se pa res uprl, kot sledi iz nadaljevanja.

Ravno tedaj pri tem aktu defloracije pa sem imel na sebi stare hlače z vojaškega odpada.

Saj so temu bivšemu lastniku pričujočih hlač in jakne že zdavnaj naredili obdukcijo telesa, čakala ga je še obdukcija duha. Kaj je en na pol nag zločin proti vsem zločinom tega človeštva?

Hitro sem slekel tiste hlače, krpice in vse zmetal v kot šotora. Le modro srajco sem še imel na sebi; pa mi je Pavla razširila prsni koš, grobo prijela za robove in v hipu potrgala vse gumbe, ki so zleteli naokoli. Pa so mi prsni koš razrezali že davno prej, kot petletnemu otroku na kardiologiji v Beogradu. Ampak tisto ni bilo nič v primerjavi s tem zdaj!

Potem me je prijela za nabreklo mišico, razširila nogi in me pokroviteljsko začela učiti, kako se tisto tkivo vklaplja v želje vredno razpoko. Bila je eno leto starejša od mene in ni bila več nedolžna. A kdo je bil takrat sploh nedolžen?

“Pa si prepričan, da je nekdanji lastnik teh hlač res mrtev?” me je vprašala med vzdihovanjem in napenjanjem vaginalnih mišic.

“Bolje zanj, da je, da ne bi zdajle slučajno priplaval na Susak, v tem morskem mraku, in zahteval hlače nazaj.”

“Jaz pa nikoli nisem bila na tistem vojaškem odpadu,” je rekla Pavla.

“Si se pa zato že večkrat dala dol, kot opažam. Saj veš, da jaz to prvič počnem!”

Zdrsnil mi je iz špranje in ona mi ga je prijazno umestila nazaj v pravo luknjo.

“Saj, če fukaš s pravimi čustvi in ljubeznijo, sploh ni problem. Vse se da rešiti,” je rekla.

V tistem hipu je zapihal močan maestral, da se je šotor kar stresel in začel podrhtavati v ritmu orgazmov. Na jugu in zahodu otoka so bile gole skale, visoki valovi so udarjali v skalne vdolbine, pod stropom katerih so kraljevali netopirji. *Made in Italy, made in Vietnam.*

Prav vzpodbudno je, da imam po 33 letih, ki so že minila od te moje šotorske defloracije, še vedno fotografijo tega dekleta, ženske – in to v stari škatli, ki mi jo je zapustila moja pokojna mati.

Hvala ti, mati.

Pavle pa nikdar več nisem videl, srečal – morda jo je posrkalo v prah in pesek v tej dolini salonita, novo komponirani ravnici Anhovo. Morda je zdaj srečna mati, babica, žena; mogoče je še zdrava, srečna in zadovoljna; mogoče živi v Ameriki?

Kdo bi vedel, morda so tudi njej opravili obdukcijo duha?

* * *

Bistveno je, da si vsake toliko obnovimo zaloge kalcija, fosforja in silicija, da gre življenje naprej, v tekočem ali trdem stanju. To ti obnovi in okrepi občutek o zdravem duhu, o tem, da stvari le lezejo naprej in da lahko kaj podobnega še kdaj pričakuješ!

Kemija je silno pomembna za človekov ego, superego in tudi kvaziego, brez kemije vsega tega sploh ne bi bilo.

Na tisto balkansko klanje in slačenje dolgih plaščev in snemanje čelad z mrtvih bomo trenutno pozabili. Pa na zgodnejutranji seks z Majdo, ob pol šestih, ko so mimo najinega okna po cesti priropotali pravi jugotanki, z nič kaj lepimi nameni in scefrali asfalt na cesti, takrat, junija 1991. Se sploh ne spomnim, če mi je tistega jutra prišlo. Ob žici 13!

Vem pa, da sem takrat zadnjič spal z Majdo!

Prej moram opraviti še z zemljevidom *homo genetikus*.

* * *

Prvega stavka nadaljevanja zgodbe sploh ne bi smel zapisati, saj se vsi rodimo goli in sluzasti, malo rdečkasti od krvi, obremenjeni le z dediščino, geni, kolektivnim nezavednim in izvirnim grehom. Nihče se ne rodi z umazanimi gatami in s čepico in pipo v ustih! Saj je uterus nekakšen naravni pralni stroj, sesalec in radiator hkrati – odvisno, kakšna mati si nas je izbrala za svojega naslednika. Omenjati prvi stavek v zgodbi, ki govori o oblačilih, truplih, priležnicah in tako naprej, bi bilo že prav nizkotno, morbidno in neokusno.

Pa tudi pritlehno in bogoskrunsko, dasiravno nikdar nisem hodil v cerkev.

Torej – ura je šest. Pred devetimi leti sem se iz mrzle, zamegljene in naveličane Ljubljane preselil na morje, na Obalo, v žrelo mediteranskega temperamenta. In totalno odštekanih ribičev, arogantnih turistov in bebahvih domorodcev. Piran, Izola, Koper – da o Portorožu niti ne govorim. Razen tega, da sta dve dobri gostilni tam, poceni in ležerni, z dobro glasbo in seksi natakarcami.

Enkrat ali morda dvakrat na leto sem se le odpeljal do mame na sever dežele, kjer je živela do smrti. Rekla je, da me je vesela, vprašala, ali imam dovolj oblačil, čevljev, sreče in ljubezni. Tudi sorodnikov ni pozabila omeniti. Da je dobila nekaj srajc, čevljev ali drugih oblačil in mi jih skušala vsiliti v potovalko. Rekel sem ji, naj mi raje servira tisti svinjski zrezek in radič, ki ju je obljubljala.

Pa še kavo, potem.

“Pa niso te stvari mogoče od koga, ki je že umrl,” sem vprašal, ker nisem bil na tekočem s stanjem sorodnikov. Verjetno niti sami niso bili.

“Saj je vseeno, so kvalitetne znamke in vse je trpežno; boš lahko nosil nekaj let.”

Potem je rekla, da ji moji strici in tete kar nosijo neke puloverje, hlače itd. – saj so na to navajeni že od malega, ko je moja oma imela sedem otrok. In so jih nosili drug za drugim, od malih bosih nog, ki so tacale

po pesku našega dvorišča. Ko so še kot mulci brcali žogo in balone namesto svojih možganskih celic. Ko smo mali otroci z navdušenjem jedli krompirjeve palačinke, ki jih je krasno znala pripraviti moja oma; bile so iz sveže naribanega krompirja, surovega seveda, in to je bila najljubša povojna hrana v razsuti Germaniji, od koder je, po zvutih poteh usode, prišla živeti v enoumno in socialistično deželico, neko malo vas nad Laškim. Oma je imela trpežno kožo in dobre živce.

Nekaj let je bila tudi na črnem seznamu, ker ni znala slovensko; prišla je iz Nemčije, tako da so se komunistični navdušenci in občečloveški priskledniki kar nezaupljivo obesili nanjo. Seveda je bilo vse sumljivo, čeprav je bil njen drugi mož ta Slovenec, ki jo je pripeljal s sabo.

Sčasoma se je zapil in umrl. Kakor to pač gre!

Nekaj let po vojni, brez sojenja, je postavil dušo in odgovornost na stranski tir razminirane proge, na relaciji Buckow–Berlin, kjer bi med vojno moja oma skoraj izgubila življenje.

No, zdaj sem pogledal materi v oči, zrezek in radič sta končno prispela, in ona je rekla:

“Naslednji teden grem v klinični center v Maribor, da mi naredijo preglede in zamenjajo ta spodbujevalec srca.”

Pa ravno, ko sem hotel vprašati, kako kaj zdravje, pa dober tek, pa o očimu in vsakodnevnem preživljanju!

Vedel sem, da bo kmalu umrla.

Nikoli nisem zaupal bolnišnici v Mariboru, upravičenost tega nam še dandanes dokazujejo praksa in škandali.

Pa še moj bivši foter je bil iz tistih krajev, da absolutno nisem imel dobrega občutka.

“Saj boš videla, da bo vse v redu, te bodo že še pozdravili in spravili v red. Če boš dalj časa ležala v bolnišnici, te pridem obiskati, tudi iz Kopra se pripeljemo, če bo treba,” sem ji vljudno obljubil.

Začutil sem iskrico sreče v njenih očeh, le rahel odtенок razočaranja se je zabliskal. Ne vem, ali mi je verjela! Sploh še ni bila stara, sploh si ni barvala sivih las, ni bila daleč od realnega življenja.

A v tistem trenutku sem zaslučil, da bo umrla prezgodaj.

Iz neke pritlehne ubogljivosti ali obžalovanja, ker sem vedel, da jo vidim zadnjič, sem zbasal v potovalko nekaj oblačil nekaterih že mrtvih ljudi, jo objel, poljubil na čelo, se zahvalil za kosilo in odhitel na vlak za Koper.

A sem že na železniški postaji povlekel iz torbe nekaj gnusnih, neuporabnih krpic in jih pri priči zmetal v smeti. Okusi so različni in še nepotrebna teža bi me obremenila!

Na vlaku, med vožnjo me je pritiskalo vse mogoče; krivda, občutek izgube, smrti, čustvena praznina, žalost in tudi pomanjkanje denarja. Nisem vedel, kako naprej, nazaj pa nisem mogel – vse poti so bile zaprte!

Čez tri dni sem izvedel, da so v tisti bolnišnici vladali virusi, bakterije, prisadi in neke salmonеле. Nekega večera je mati padla v komo in zjutraj je bila mrtva. Vsaj ni trpela tiste noči, je pa imela zato vsajeno trpljenje večino svojega življenja in tega ni bilo mogoče izrezati. Tudi iz mojega spomina ne!

* * *

Ko sem sedel v udobnem kupeju, so se mi začele misli lucidno prepletati; morda se mi je bledlo, mogoče je bil le zapoznel učinek podzavesti – saj sem že nekaj let živel na Obali, tako ali drugače.

V katerem trenutku kozmične spirale sem se pravzaprav odločil, da kar spakiram meglene cunje in bedo individualca ter se preselim v P. Iran, Afganistanec, telebani in talibani, Šiptarji iz ozadja – vsi so plesali svoj nori tango trpljenja. Kar tako, kot bi tlesknil s palcem in kazalcem na uri življenja. Brez smrti, prosim, zaenkrat. Odločitev je bila drugače, posledica izvenrazumske nedejavnosti in reakcije.

Pihalo je direktno v te moje pijane štajerske možgane, mi pehalo slan okus po morju do srca kontinenta, v poslednji kromosom mojega telesa. Sem imel tudi duha, amputirano dušo? Želel sem občutiti tramontano, maestral, močno burjo, še na jugo bi pristal tu in tam. Kot gigant – Polifem, brez tistega edinega očesa, izkopanega v luknjah težke industrije, in črnega humorja. In možnosti Svobode, z veliko začetnico!

V vlaku sem se počutil kot Odisej na razmontiranih železnicah kolesih drugega razreda; čikovje mi je nemarno viselo iz ust in se dimilo sosedom v nozdrvi. Nič niso komentirali, vse jim je bilo jasno.

Moja zlata in oboževana Angelca je bila mrtva že pet let in drobni beli črvi so ji lezli iz vseh tistih lukenj in razpok, ki so me navdajale s tolikšno srečo. In ki sem jih lizal kot sol iz sečoveljskih solin. To lahko mirne duše trdim, načet od vlage, plesni in spleena vsakdanjika.

Spet je zadišalo po slanjem maestralu, ko sem, konzerva, poskakoval med dvema tirnicama življenja – vlak je bil le alibi.

Biti bog ali hudič, hlapec ali birič; zajemati z isto žlico kot vsi ostali osebki izpranih možganov in gnilih jajc? V bistvu je vseeno – bili smo res že vsepovsod, povedali vse zgodbe, se ljubili z najlepšimi željami in najgršimi ženskami. Ob dveh ponoči pili kri, refošk, slano in rudo!

“Vozno karto, prosim!” kot glas praznine prihodnosti.

“V Zidanem Mostu morate presesti na drug vlak,” je še dodal.

“Vem, a vseeno hvala.”

Res mi je presedala dodobra zamorjena mentaliteta kontinentalca, celinska impotenca in obup maternice, uterusa – tega sesalca za prah prihodnjih bitij. Eros post Thanatos.

Potem smo končno pristali na prvem in edinem tiru železnice. Tam se vse konča. In zvečer že v Piranu, v neki dvorani: “Izvolite, prva vrsta; kaditi prepovedano!”

Neonska zadnjica ob devetih zvečer, pri nogah slan razporek kože in šele potem črn, usnjen pas v kravaricah, kavbojkah. Končno – ni bila slaba za pogledati. In vsi se posedemo ob uri pričakovanja, luči pogasnejo in zadiši po glasbi prvinske tišine, primarnega kaosa najbolj kompliciranih vretenčarjev. A v bistvu brez hrbtenice, glavno, da se ploska.

Ko bo utihnila glasba, sem pomislil, bom odklopil možgane iz omrežja in kot ribiči krpal preluknjane mreže. Da se končno kaj ulovi.

Nasproti mene se lepa ženska pozibava na visokih petah, tudi še ob šestih, ko lahko mirne duše spijem deci rude. Malo zapeče, a je okej!

Skozi prozorno zeleno steklo odra gledam v lastno prihodnost; potegnem dim svobode in sem za večno rešen dileme, kaj bodo rekli sosedi; ali ne veš, da se celo sorodstvo sekira zaradi tebe in tvoje neodgovornosti; do kdaj so sploh odprte trgovine, Supernova ob nedeljah ... Kriv si za vse, ki so v naši družini živeli in umrli.

Sem mogoče koga prosil, da me rodi?

Danes sem kupil česen, koromač in nekaj mladega krompirja, nabiral lovor in oljke. Potem sem obrnil žepe hlač.

“Koliko imaš še v žepu, kapitan na dolge plovbe?”

“Tristo enot domačijskega denarja ter osem enot v valuti sosednje države, nekih živali, menda.”

“Nezadostno, sedi!”

* * *

Z beznicami in kafiči, razpadajočimi ladjami in crknjenimi ribami, ki jih cefrajo sestradane mačke, bomo nadaljevali malček pozneje, prej moram obračunati še s temi norci iz doline marihuane in šnopsa! Ker – še nekaj dni in zapičil se mi bo peti križ v glavo, v možgane in neokorteks, iz katerega izvirajo vse zavestne funkcije. Upam, da bom tedaj v nezavesti. Se vsaj ne bomo mogli več zajejavati ob mediteranskem plimovanju vselega idiotizma. Treba bo prevzeti odgovornost, do živih in mrtvih.

Pa tudi obdelati Majdo, ob pol šestih zjutraj v tistih vojnih dneh; sicer jih je bilo le deset, a ne zame, usoda me je odvedla čez južno mejo iz čiste radovednosti. Šele tam je bilo oblačil mrtvih res v izobilju, kot sem videl.

Pa tudi drugih reči, udov, rekvizitov, čelad in orožja, steklenic, plastenk in psovk, kletvic – jebote. Pravzaprav sistem ločenega zbiranja odpadkov.

Človeških!

Konec junija 1991 se je tista osamosvojiteljska proslava na trgu zavlekla pozno v noč, ob spremljavi ponosa, muzike in piva – tako, da sem še pozno ponoči privlekel v Šiško, tja ob žico, kjer se je včasih končeval svoboden svet. Ali vsaj njegova duh in okus.

Še prej smo seveda, kot običajno, proslavljali, popivali v bifeju galerije Equrna, iz čiste navade in oholosti.

Majda je še bedela in me jezno čakala, saj sva že nekaj let živela skupaj.

“Si pijan kot mavra, najbolje, da greš kar spat!” mi je zabrusila.

“Ampak smo se super imeli; zakaj nisi prišla na proslavo!?” spomnim se, da se mi je kar meglilo pred očmi.

“Greva skupaj v posteljo,” sem izdaval, ko sem si slačil gate.

“Smrdiš kot dihur, se ne bi prej stuširal? Saj ti sploh ne bo vstal!” je še dodala.

Podzavestno sem o tem res podvomil, ampak v napuhu svojega ega tega ne bi nikoli priznal. Zvalil sem se na posteljo, na pol oblečen, in zagrnili so me mrak, temne slutnje in prav zoprno smrčanje.

Naslednje jutro sva se po nekem čudežu zgodaj prebudila, jaz seveda s hudim mačkom, da sem takoj skočil v kopalnico, si umil zobe in še kak organ. Potem sem se ulegel poleg nje v posteljo in jo začel božati po gostih dlakah med nogami. Ker je še spala, je le nekaj zmrdnila in rahlo razprla ustnici. Takrat se ženske še niso brile med nogami, kot danes, ko ima večina pičke sfrizirane do golega. Ne, dlake so bile nekakšno premoženje in ponos!

Sicer ne razumem, zakaj je bila takšna mentaliteta v modi, mogoče kot fosilni miselni ostanki iz druge svetovne vojne. Na obeh straneh!

No, ko sem si dodobra zdrgnil zobe in spral tisti nižji organ, sem se šele spravil na njo. Ne spomnim se več, kdo je bil zgoraj, ko sem jo končno prebudil, a nekako sem slutil, da bo to zadnji seks z Majdo.

Migala sva in se poljubljala, božala in vrtela ter se trudila, da bi milijoni tistih pijanih spermijev našli pot v rodovitno zemljo. Kar koli že tisto je, pač. In ravno, ko sva se bližala vrhuncu, vsaj jaz, so se začele šipe na oknih tresti in vibrirati kot ponorele, vedno ostrejši hrup nama je lezel v ušesa, ropotanje je postajalo neznosno; tiste nabrušene in ostre jeklene gosenice tankov, ki so rezale asfalt ob najinem oknu, so se zapičile tudi v najino meso, kri in možgane. Na žalost tudi v spolne organe, vibratorja pa tako nisva uporabljala.

Skočila sva iz postelje in pogledala skozi okno, gledala jugotanke in oklepna vozila, ki so se mirne duše odpravljala proti mejnim prehodom. Ostalo je že zgodovina.

Majda je seveda še istega dne spakirala potovalko in naslednji dan odšla domov, k svoji mami na Primorsko. Je rekla, da se tam počuti varnejšo kot v najeti garsonjeri v vojni coni, pa še jaz ji nisem vlival ne vem kakšnega zaupanja. Je vedela, da so tako ali tako prazniki in da bodo šolo, kjer je predavala zgodovino in slovenščino, za nekaj časa zaprli.

Na kmetih se vsi počutijo bolj varne, site in bliže genetskemu bogu.

Ne vem, zakaj se je toliko mojih žensk počutilo varneje v naročju staršev kot v moji prisotnosti.

Ko je bilo te vojne konec, je sicer prišla nazaj – a bilo je prepozno za najino ljubezen in za otročičke!

* * *

Sam sem seveda tistih nekaj dni poslušal prebijanje zvočnega zidu letal, gledal helikopterje na nebu, kruh in žemlje, ki so letele z nebes, poslušal poročila, hodil na pivo v stare oštarije, se pomenkoval s prijatelji; bolj malo branil domovino, gledal televizijo in kak pornofilm.

Bile so resne zadeve in dramatični časi. Zato sem se že v tistem času odsotnosti odločil, da se oddolžim, da se žrtvujem za svobodo in domovino.

Mar ni domovina umetnosti svoboda, vsaj občutek svobode?

Vsak človek nosi pošast na svojih plečih; nekateri že od rosnih let, pošasti v obliki staršev, očimov in mačeh, skrbnikov, stricev in tet, redkeje starih mam in očetov – najhujša pošast pa je odsotnost vseh teh osebkov. Nekateri jo dobijo v dobi odraščanja, adolescence, v grozljivem svetu odraslih.

Slej kot prej se ti zasadi v tilnik, skoči ti za vrat in počasi, a vztrajno, leze po vseh tistih vretencih navzdol; pronica v križ, dvanajsternik in želodec. Skozi grlo subtilno leze v testise ter ti določa celotno kemijo in biologijo. Človek jo najbolj začuti v nočeh, ko se na nebu bohota gola, polna luna, nedolžni mesec s primesmi kurbarije in alkohola, revež na postelji pa se še premakni na more, kaj šele, da bi se postavil pokonci.

Premetava se po stari železni postelji z močno žimnico, ki bi prenesla še tako polno in zašpehano baburo, ki te potem s svojo maščobo greje vso noč in še del jutra.

Nekateri se je ne znebijo vse življenje, pošasti mislim, bojda jo prinesejo s sabo že ob rojstvu, prilepljeno kot pijavko na dušo in možgane, tako da jih isti monstrum lahko čaka še v naslednjih življenjih. Ampak ne vedo, da je to pravzaprav njihova lastna senca, ki se jim je zasadila v srce, v lastni nevrokozmos in tudi zunanje organe, mišice, kolena in nos.

Osebna senca jim lahko zasmradi ves preostanek življenja.

Naj povem, kdaj sem resnično zasovražil oblačila mrtvih in sklenil, da s tem nočem imeti nobenega opravlja več. Cunje, smrdeče in okrvavljene cunje bivših osebkov, ki so kot odpadki ležali v gozdovih ali ob cestah, ki niso peljale nikamor več!

Nekaj mesecev po tistem razhajanju z Majdo, sem za petdeset mark nabavil novinarsko izkaznico od urednika nekega časopisa, za katerega sem včasih napisal kako neumnost. Da bi naredil nekaj fotografij in videl stvari od blizu, v živo na tistem vojnem območju – ker po televiziji je bilo videti kot čista fikcija.

Vzel sem fotoaparatus Canon, si oblekel črn pulover in usnjeno jakno, staro deset let, vzem nekaj denarja in se odpravil na vlak proti Vinkovcem, kamor sem v mladih letih hodil obiskovat prijatelja Andreja, ki je tam služil vojaški rok. Tam je bila ogromna kasarna in takrat pač ni bilo težko dobiti izhoda, iti na pivo in ogledovati tiste redke pičke, ki so se sprehajale okoli.

Vukovar ni bil daleč od tam, a zdaj je bila scena drugačna. Mislim, da je tedaj odpeljal zadnji vlak v tisto smer!

Skušal sem napisati vojno reportažo in narediti nekaj fotok, da se oddolžim za tisto lenarjenje in popivanje v Ljubljani, pa so vlak ustavili že v Vinkovcih. Konec proge, peš naprej. Vsi so bili nervozni, prestrašeni, od železniškega osebja do potnikov; ženske so bile zavite v mrtvo tišino in v naročjih stiskale svoje male otroke, v naročjih trepetale za svojo prihodnost.

Bil je december, mraz kot hudič in edino pripadniki vojnih enot so s polnimi trebui samozadovoljno ukazovali, v katero smer naj gremo. In kdo.

Jaz sem v mladih letih na naboru za vojaško služenje sicer dobil klavzulo “nesposoben v miru,” ampak tukaj je bila vojna; jebati ga, kakšna vojna, klanje kar povprek, brez pravil in razuma. Neki tovornjak me je pobral zadaj na krov, kot novinarja, in me odpeljal nekaj kilometrov naprej proti Vukovarju. “Pa što češ ti ovdje, jebote, ovo nije Slovenija, Srbi nas jebu sa svih strana,” mi je rekel neki desetar in mi svetoval, naj se čim prej pobere domov, dokler se še lahko.

Ob cesti smo že lahko videli prve mrlične, trupla, ki so počasi zmrzovala v zaledeneli panorami pokrajine. Nato kolone žensk in starcev z otroki. Nekateri zaviti v odeje, drugi so pobirali uporabna, topla oblačila, bunde in jakne, kar je pač bilo pri roki. In ko sem ravno naredil nekaj fotografij in vlagal film v aparat, je priletela granata v neposredno bližino kamiona. Vsenaokrog je pokalo, kot rakete za novo leto. Kitajske petarde in rakete, ki jih sodobni bebcji tako radi spuščajo v zrak, da se tresejo živali in otroci. Pa tudi starčki in tisti s slabimi živci.

A to je bilo obdobje, črn čas, nekaj dni pred božičem. Še dobro, da Jezus ni videl vsega tega.

Vseeno me je pogled na to mizerijo in nečloveškost v hipu streznil – zakaj bi to snemal, zakaj sem sploh tu, kaj imam jaz s tem; *koji kurac* se grem tukaj. Neko žrtvovanje, odpoved, oddolžitev ali kaj? Sploh ne padam v ta film, niti kot statist – morda edino kot človeško bitje! Ki si niti v sanjah ne zasluži tega trpljenja, ponižanja in razvrednotenja ponosa, izvora svoje vrste *homo sapiens*.

Še istega večera sem nekako prištopal do Zagreba. Preden sem skočil na prvi vlak proti Ljubljani, sem ugledal nekega mladega človeka, ki je bil oblečen le v umazano srajco in je zmedeno pogledoval naokoli. Slekkel sem usnjeno jakno, čisto podzavestno, mu jo porinil v roke in ga objel.

“Tole boste še potrebovali,” sem mu rekel in skočil na vlak.

Ne vem, ali je vojno preživel.

Samo še nekaj bi dodal. Zdaj, osemnajst let pozneje, ko bi lahko bili že malo odrasli, pa večkrat nismo, že dolgo živim na Obali, nosim pet križev na hrbtu, pa še kakega na grbi; sem očka malemu sinu, ki hodi v vrtec in mu sploh ne gre slabo.

Oblačil si več ne menjavamo kot včasih, ampak ponošene cunje vržemo v za to namenjene smetnjake. Tehnika napreduje! Če smo povabljeni na pogreb koga drugega, seveda, se oblečemo v temna oblačila in tudi tisti v krsti ima na beli srajci črno kravato. V glavnem pa jih tako spremenijo v pepel. Je dosti ceneje.

Pred nekaj meseci je umrl štiriletni otrok, neko težko bolezen je imel, in ni bilo drugega izhoda, kot ta – zadnji. Z mojim sinom sta hodila v isti vrtec. Bil je hudo in žalostno, tragično, mlada mamica je komajda razumela usodo in še nekaj časa bo trajalo, da bo dojela. Bil je njen edini otrok, zaenkrat! Večkrat smo se skupaj igrali na kopališču ob morju, otroka sta se družila in plezala na iste tobogane in vrtiljake. Morda bo morala razumeti, da je vse življenje en sam vrtiljak smislov in nesmislov.

Včeraj sva se po naključju srečala v tem parku, kamor zdaj večkrat sama zaide. Da lahko gleda druge, žive, otroke, ki se veselo igrajo! Najprej se mi je zjokala, skušala je sicer skriti bolečino in trpljenje v očeh, a oči so zrcalo duše in je to skoraj nemogoče. Objel sem jo in jo malo tolažil, bolj zaradi vljudnosti in malomeščanstva. Spremeniti tako ali tako nisem mogel ničesar. Izmenjala sva nekaj vljudnih fraz sočutja in hrabrenja za prihodnost. Potem pa je rekla: “Ostalo mi je veliko novih oblačil, ki sem jih kupila za sinčka. So čisto nova, nikoli jih ni mogel obleči. Saj sta s tvojim približno iste starosti, in ko te skoraj vsak dan gledam, kako se

igrač z njim, sem pomislila, da bi mu prišle prav. Prinesem ti jih, če želiš! Še nekaj čeveljčkov imam tudi!”

Če bi v tistem hipu imel za pasom bodalo, bi ji prebodel nežno, ljubeče srce, da bi se rdeča kri izlila v morje in bi jo odrešil muk in žalosti. Če bi imel v žepu revolver, bi ji poslal kroglo v njeno lepo, malo glavo, da bi ji preluknjalo usmiljene in trpljenja polne možgane, ki so kaotično tavalili v začaranem krogu. Brez izhoda in upanja, zaenkrat!

Postal sem za hip, dal v usta novo cigareto in jo prižgal, pihnil dim proti njej in ji nežno rekel:

“Saj boš še imela otroke, boš videla. Ne obupaj. O oblekicah bom pa premislil. Lahko imaš še celo kopico otročičkov, da ti bodo prišle še prav!”

Hvaležno me je pogledala, najbrž sem ji povrnil malo upanja, za kratek čas. Ampak, najraje bi ji dal pa tole zgodbo prebrati!